

Kännedom om prostitution
och människohandel
för sexuella ändamål
i Västernorrlands
och Jämtlands län
2009

ISSN 1403-624X

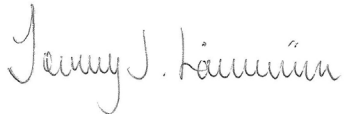
Fotograf: Therese Rönnbäck

2010-03-18

Dnr 801-13643-09

I regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål Skr. 2007/08:167 har länsstyrelserna uppdraget att samordna insatserna i länet samt att öka skyddet och stödet till utsatta. Denna kartläggning är en del av detta uppdrag och ska ses som en plattform för ett fortsatt arbete med att motverka och bekämpa prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Arbetet med denna kartläggning är ett samverkansprojekt mellan länsstyrelserna i Västernorrlands och Jämtlands län.

Härnösand, mars 2010

Jenny Långström
Utredare
Avdelningen för Näringsliv och samhällsbyggnad
Tfn: 0611-34 91 67
jenny.langstrom@lansstyrelsen.se

Sammanfattning

Länsstyrelserna i Västernorrlands och Jämtlands län har under 2009 genomfört en kartläggning över kännedom om prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Syftet med kartläggningen var att få en ökad kännedom om prostitution och människohandel i länen samt öka kunskapen om ungdomars attityder och erfarenheter av att erbjuda eller att bli erbjuden sexuella tjänster mot betalning och sexuell exponering.

Resultatet av kartläggningen visar att prostitution, främst via Internet och i ungdomsgruppen, inte enbart är ett storstadsfenomen. Såväl myndigheter, organisationer och branscher såsom taxi-, hotell- och restaurangnäringen har kännedom om att prostitution förekommer. Av de tillfrågade respondenterna finns det ofta misstankar om att framförallt prostitution förekommer i båda länen, däremot är det relativt få som med säkerhet kan säga att prostitution och människohandel för sexuella ändamål förekommer. Kännedomen och medvetenheten varierar dock både mellan och inom myndigheterna. Personal vid de ungdomsmottagningar som medverkat upplever att de sällan möter ungdomar som de misstänker säljer sexuella tjänster. Enkäterna som riktats till ungdomar i årskurs 9 i länen ger en annan bild. Kartläggningen visar att en stor andel av ungdomarna har fått förfrågningar om att skicka sexuella bilder eller filmer av sig själva, flickorna har i större utsträckning blivit tillfrågade. Kartläggningen visar vidare att över hälften av de tillfrågade flickorna och pojkarna i någon grad anser att det är OK att sälja sexuella tjänster oavsett om det är till någon de känner eller inte.

För att motverka och bekämpa prostitution och människohandel för sexuella ändamål krävs kunskap, samverkan mellan olika aktörer och framförallt samsyn i frågan.

Innehållsförteckning

1. Inledning	9
2. Uppdragets bakgrund	10
2.1 Länsstyrelsernas uppdrag – stärkt regional samverkan	10
3. Syfte	11
3.1 Frågeställningar	11
4. Lagstiftning och styrdokument	12
5. Rapporter och kartläggningar	14
5.1 Lägesrapport - Polismyndigheten	14
5.2 Socialstyrelsens kartläggning	15
5.3 Ungdomsstyrelsens rapport om unga och Internet	15
6. Metod	17
6.1 Urval	17
6.2 Datainsamlingsmetoder	18
6.2.1 Enkäter och urval av frågor	18
6.2.2 Intervjuer	18
6.3 Tillvägagångssätt	19
6.4 Definitioner och begrepp	20
7. Resultat	21
7.1 Polismyndigheterna i Västernorrlands och Jämtlands län	21
7.2 Socialtjänsten i Västernorrlands och Jämtlands län	24
7.2.1 Uppföljningsintervjuer med socialsekreterare från Västernorrlands och Jämtlands län	25
7.3 Migrationsverket	26
7.4 Tullverket	26
7.5 Kvinnojourer i Västernorrland	27
7.6 Ungdomsmottagningar	27
7.6.1 Ungdomsmottagning i Jämtland	27
7.6.2 Intervju med personal vid ungdomsmottagning i Västernorrland	27
7.6.3 Barnmorskor	28
7.7 Taxibolag	28
7.8 Hotell	28
7.9 Restauranger	29
7.10 Casino Cosmopol i Sundsvall	29
7.11 Polisens Internetkartläggning	30
7.12 Pilotstudie	30
7.13 Ungdomsenkät	31
7.13.1 Attityder till att sälja sexuella tjänster mot ersättning	34
8. Diskussion	36
8.1 Fortsatt behov av insatser i Västernorrlands och Jämtlands län	37
9. Litteraturförteckning	38

Tabellförteckning

Figur 1. Polisens kännedom om köpare av sexuella tjänster, Västernorrland	21
Figur 2. Polisens kännedom om köpare av sexuella tjänster, Jämtland	21
Figur 3. Polisens kännedom om säljare av sexuella tjänster, Västernorrland	22
Figur 4. Polisens kännedom om säljare av sexuella tjänster, Jämtland	22
Figur 5. Polisens kännedom om främjare av sexuella tjänster, Västernorrland	22
Figur 6. Polisens kännedom om främjare av sexuella tjänster, Jämtland	22
Figur 7. Polisens kännedom om personer utsatta för människohandel för sexuella ändamål, Västernorrland	23
Figur 8. Polisens kännedom om personer utsatta för människohandel för sexuella ändamål, Jämtland	23
Figur 9. Socialtjänstens kännedom om säljare av sexuella tjänster, Västernorrland	24
Figur 10. Socialtjänstens kännedom om säljare av sexuella tjänster, Jämtland	24
Figur 11. Socialtjänstens kännedom om personer utsatta för människohandel för sexuella ändamål, Västernorrland	24
Figur 12. Socialtjänstens kännedom om personer utsatta för människohandel för sexuella ändamål, Jämtland	24
Figur 13. Förfrågningar om att skicka sexuella bilder eller filmer, flickor	31
Figur 14. Förfrågningar om att skicka sexuella bilder eller filmer, pojkar	31
Figur 15. Forum där flickor fått erbjudanden	32
Figur 16. Forum där pojkar fått erbjudanden	33
Figur 17. OK att sälja sexuella tjänster – man bestämmer ju själv, flickor	34
Figur 18. OK att sälja sexuella tjänster – man bestämmer ju själv, pojkar	34
Figur 19. OK att sälja sexuella tjänster – så länge det är någon man känner, flickor	34
Figur 20. OK att sälja sexuella tjänster – så länge det är någon man känner, pojkar	34

1. Inledning

Prostitution och människohandel för sexuella ändamål är ett hinder för social jämlikhet och jämställdhet mellan könen samt en kränkning av de mänskliga rättigheterna. Både kvinnor, flickor, män och pojkar nyttjas i prostitution och människohandel för sexuella ändamål.¹

Slavhandel har funnits i århundraden men i takt med globaliseringen och den interaktiva världens ständiga utveckling har nya former av handel med människor och mötesplatser växt fram och möjliggjorts. En handel som på ett cyniskt sätt utnyttjar människor och saknar förankring i de mänskliga rättigheterna.

Prostitution är inte en homogen företeelse. Orsaker till att människor befinner sig i prostitution eller är utsatta för människohandel kan ha en mängd olika förklaringar. Det kan exempelvis vara svåra sociala förhållanden och/eller missbruk. Andra orsaker som framkommit i intervjuer är att tillfälligheter och möjligheter att tjäna pengar har gjort att människor hamnar i prostitution. Brist på ekonomiska och sociala framtidsutsikter, arbetslöshet och fattigdom är exempel på varför människor blir utsatta för människohandel för sexuella ändamål. Det som dock upprätthåller prostitutionen och människohandeln är efterfrågan, det vill säga att människor och framförallt män köper sexuella tjänster.²

Det är svårt att uppskatta förekomst och utbredning av prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Enligt United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR, FN:s flyktingorgan) utsätts årligen mellan 700 000 och 4 miljoner män, kvinnor och barn för människohandel. Inte heller Sverige är förskonat. En uppskattning som gjorts av Rikskriminalpolisen visar att år 2003 fördes mellan 400 och 600 kvinnor till Sverige för att utnyttjas i prostitution.³

Kring prostitution och människohandel för sexuella ändamål finns ofta kopplingar till den grova organiserade brottsligheten med vapen, alkohol och droger, vilket innebär att dessa verksamheter ofta sker i det fördolda. Även skammen hos de utsatta gör det svårt för myndigheter och organisationer att upptäcka utsatta personer och därmed erbjuda stöd och riktade insatser.

För att kunna förebygga och bekämpa prostitution och människohandel för sexuella ändamål är en viktig del att synliggöra problematiken och väcka diskussion. Länsstyrelserna i Västernorrland och Jämtland har sedan våren 2009 arbetat för en samsyn mellan myndigheter och organisationer. Genom gemensamma nätverksträffar och utbildningsdagar har frågan belysts. Denna kartläggning är ett led i arbetet med att motverka prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt öka skyddet och stödet till utsatta i Västernorrlands och Jämtlands län.

1 Skr. 2007/08:167.

2 Ibid.

3 Människohandel och prostitution. Ur ett svenskt perspektiv – för en grundläggande kunskap, 2009.

2. Uppdragets bakgrund

Utgångspunkten i regeringens skrivelse är att prostitution och människohandel för sexuella ändamål är ett hinder för social jämlikhet, jämställdhet mellan könen och för de utsattas möjlighet att åtnjuta sina mänskliga rättigheter. Människohandel är en allvarlig kränkning av den enskilde individens människovärde och rätten att få bestämma över sitt liv och sin kropp. Människohandel är enligt regeringen vår tids slaveri där främst unga kvinnor och flickor är utsatta, men där även män och pojkar utnyttjas.

Handlingsplanen innehåller fem insatsområden, vilka är:

- ökat stöd och skydd till utsatta
- stärkt förebyggande arbete
- stärkt kvalitet och effektivitet i rättsväsendet
- ökad nationell och internationell samverkan
- ökad kunskap

Insatsområdena innehåller totalt 36 åtgärder, där myndigheter och organisationer har specifika uppdrag. Under 2008 - 2010 har regeringen avsatt 213 miljoner kronor för att arbeta med frågorna. Gemensamt för åtgärderna är fokus på den enskilde individen och dennes behov. Handlingsplanen beaktar särskilt barns och ungdomars situation och utsatthet. Även insatser för att motverka efterfrågan av sexuella tjänster anses vara avgörande för att komma till rätta med problemen⁴.

2.1 Länsstyrelsernas uppdrag – stärkt regional samverkan

Regeringen har givit länsstyrelserna i uppdrag att inom ramen för sitt ansvarsområde samordna insatser som syftar till att motverka prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt öka skyddet och stödet till utsatta.

Uppdraget handlar om att stärka det förebyggande arbetet på lokal nivå genom erfarenhetsutbyte och samarbete med branscher såsom taxi-, hotell-, och restaurangnäringen. Uppdraget innebär även att stärka samverkan mellan myndigheter såsom kommuner och landsting i arbetet med att motverka och bekämpa prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Länsstyrelserna i Västernorrlands och Jämtlands län har gemensamt arbetat med uppdraget, denna kartläggning är en del av det arbete som genomförts under 2009.

4 Skr. 2007/08:167.

Kartläggningen har två syften. Det ena är att undersöka vilken kännedom som finns om prostitution och människohandel för sexuella ändamål i Västernorrlands och Jämtlands län bland berörda myndigheter, organisationer och branscher⁵. Det andra syftet är att undersöka vilka attityder och erfarenheter ungdomar har av att erbjuda eller bli erbjuden sexuella tjänster mot betalning och till sexuell exponering.

3.1 Frågeställningar

- Vilken kännedom om prostitution och människohandel för sexuella ändamål finns bland myndigheter, organisationer och branscher?
- I vilken omfattning erbjuds sexuella tjänster på Internet?
- Vilka attityder och erfarenheter har ungdomar av att erbjuda eller att bli erbjuden sexuella tjänster mot betalning och till sexuell exponering?

5 Med branscher menas taxi-, hotell och restaurangnäringen.

4. Lagstiftning och styrdokument

I Sverige är inte prostitution straffbart, däremot är det straffbart att köpa sexuella tjänster. En lag om förbud mot köp av sexuella tjänster trädde i kraft den 1 januari 1999, i vardagligt tal kallad sexköpslagen. Enligt denna lag döms den som mot ersättning skaffat sig en tillfällig sexuell förbindelse för köp av sexuella tjänster. Detta brott medför böter eller fängelse i högst sex månader.⁶ Från och med den 1 april 2005 upphörde lagen, samma lagtext återfinns numer i Brottsbalken 6 kap 11 §. Skillnaden är att den även gäller när ersättning har utlovats eller givits av någon annan.

Under de senaste åren har rådande utveckling visat på ett allt starkare samband mellan prostitution och gränsöverskridande brottslighet. Sverige undertecknade år 2000 konventionen mot gränsöverskridande organiserad brottslighet, vilken fastställts av Förenta Nationerna (FN). Konventionen undertecknades i Palermo och har därför fått namnet Palermoprotokollet. Syftet med konventionen är att främja samarbete för att på ett mer effektivt sätt förebygga och bekämpa gränsöverskridande organiserad brottslighet.⁷ Till konventionen hör ett tilläggsprotokoll som specifikt handlar om bekämpandet och bestraffandet av handel med människor, särskilt kvinnor och barn. Handel med människor innebär i detta fall rekrytering, transport, överföring, hysande eller mottagande i syfte att utnyttja en person genom till exempel prostitution eller andra former av sexuellt utnyttjande.⁸

Palermoprotokollet ligger också till grund för lagen mot människohandel för sexuella ändamål. Sedan den 1 juli 2002 finns denna lag i Brottsbalken 6 kap 1 a §. Där står att den som med användande av olaga tvång eller genom vilseledande rekryterar, transporterar, inhyser, tar emot eller på annat sätt tar kontroll över personer i syfte att utnyttja för tillfälliga sexuella förbindelser döms för människohandel. Detta handlande kan leda till fängelse mellan två och tio år.⁹

Lagen säger att den som främjar eller på ett otillbörligt sätt ekonomiskt utnyttjar att en person har tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning kan dömas för koppleri vilket kan ge fängelse i högst 4 år. Koppleri är straffbart vilket kan utläsas i 6 kap 12 §. Som ett exempel kan en person som upplåter sin lägenhet med kännedom om att den används för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning, dömas till ansvar. Om brottet avsett en verksamhet som bedrivits i större omfattning, medfört betydande vinning eller inneburit ett hänsynslöst utnyttjande av annan anses brottet som grovt och personen kan då dömas till grovt koppleri vilket kan ge fängelse mellan två och åtta år.¹⁰

I FN:s Barnkonvention fastställs att särskild hänsyn alltid skall tas till flickor och pojkars särskilda utsatthet. För att ge ett ökat skydd till unga finns det i brottsbalken två paragrafer.

I 6 kap 8 § framgår att den som främjar eller utnyttjar ett barn under 15 år för utförande eller medverkande i sexuell posering kan dömas till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller gärning mot barn som fyllt 15 men inte 18 år, om poseringen är ägnad att skada barnets hälsa eller utveckling.

6 SFS 1998:408.

7 SÖ2004:21.

8 SÖ 2004:22.

9 SFS 2005:90.

10 Ibid.

I Brottsbalken 6 kap 10 § kan man läsa att det är förbjudet för vuxna att ta kontakt med barn under 15 år för att arrangera och genomföra ett möte som har ett sexuellt syfte. Denna lag trädde i kraft den 1 juli 2009 och kallas för groominglagstiftningen. Brott mot denna lag kan ge böter eller fängelse i högst ett år.

Den svenska regeringen har tillsatt en utredning med syftet att utvärdera tillämpningen av förbudet mot att köpa sexuella tjänster samt vilka effekter det har fått för exempelvis förekomsten av prostitution och människohandel för sexuella ändamål i Sverige. Utgångspunkten är att köp av sexuella tjänster även fortsättningsvis skall vara kriminaliserat. Den 30 april 2010 ska uppdraget vara klart och redovisas till regeringen.

5. Rapporter och kartläggningar

5.1 Lägesrapport - Polismyndigheten

I rapporten "Människohandel för sexuella ändamål och andra ändamål 2007-2008"¹¹ beskrivs den information som Rikskriminalpolisen får genom Polismyndigheten, Migrationsverket, frivilligorganisationer och allmänheten. Information om att människohandel förekommer både till, inom och genom Sverige inkommer kontinuerligt. Informationen pekar på att förekomsten främst är koncentrerad till storstadsregionerna men att människohandel även förekommer på mindre orter. De kvinnor som blivit offer för människohandel för sexuella ändamål i Sverige kommer främst från Estland, Polen, Ryssland och Rumänien. Flertalet av dessa kvinnor tillhör minoritetsgrupper i sina hemländer och kommer ofta från socialt utsatta förhållanden.

Under 2007 och 2008 dömdes en person för människohandel för sexuella ändamål samt 22 personer för människohandelsliknande brott såsom grovt koppleri eller koppleri.

Många av de gärningspersoner som varit inblandade i människohandelsfall mellan åren 1999 och 2008 har en anknytning till det land som brottsoffret kommer ifrån. Majoriteten av gärningspersonerna har vistats eller haft sin hemvist i Sverige och behärskar därmed det svenska språket. Gärningspersonerna har utnyttjat kvinnornas ställning och erbjudit dem attraktiva försörjningsmöjligheter i Sverige. En del av kvinnorna har varit medvetna om att de skulle nyttjas i prostitution innan de kom till Sverige, men har lurats när det handlar om under vilka villkor prostitutionen skulle ske. Väl i Sverige har kvinnorna hamnat i en skuldfälla, där de förväntats betala tillbaka resekostnader, resehandlingar och andra utlägg. Den ursprungliga skulden ökar successivt då kvinnorna även förväntats betala för saker såsom hyreskostnader, kondomer, underkläder, mat och hygienartiklar. Skulderna och hoten från gärningspersonerna om att skada antingen kvinnan eller hennes anhöriga medför att kvinnorna väldigt sällan försöker fly.

Försäljning av sexuella tjänster sker idag till stor del via Internet. Rikskriminalpolisens IT- brottsektion granskade under 2008 sex webbplatser där kvinnor säljs i Sverige. På dessa webbplatser fanns 417 annonser. Idag finns misstankar om att försäljningen av kvinnor via Internet är organiserad, eftersom ett antal kvinnor har fotograferats i samma miljö och har liknande e-postadresser.¹²

En lägesrapport över situationen i det norra samverkansområdet, det vill säga Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland visar att tips och anmälningar från allmänheten inkommit från Norrbotten och Västerbotten. De städer som främst återkommer är Umeå, Luleå, Lycksele, Gällivare och Kalix. Trots att information saknas från Västernorrlands och Jämtlands län är det rimligt att anta att prostitution och människohandel även förekommer i dessa län.¹³

Anmälningar Västernorrland 2007 och 2008

- tre fall av koppleri, inklusive grovt koppleri (2007)
- sex fall av människohandel för andra ändamål (2007)
- ett fall av sexköpsbrott (2008)

¹¹ Rapport 2009:1, Rikskriminalpolisen.

¹² Ibid.

¹³ Människohandel för sexuella ändamål. SamO-Kut Nord.

Anmälningar Jämtland 2007 och 2008

- ett fall av sexköpsbrott
- 2008 finns inga anmälningar som gäller prostitution eller människohandel för antingen sexuella – eller andra ändamål.

De män som misstänks för koppleriverksamhet eller är kunder till prostituerade har sina rötter i regionen. Flertalet av de utpekade männen är sambo eller gifta med utländska kvinnor.

Totalt har åtta kvinnor identifieras i det norra samverkansområdet, där den äldsta är född 1964 och den yngsta 1991. Bland kvinnorna som misstänks vara utsatta för prostitution kan tre grupper urskiljas:¹⁴

- kvinnor vars tjänster annonseras på Internet
- kvinnor vars tjänster erbjuds eller misstänks erbjudas på exempelvis restauranger
- kvinnor som genom tips lämnats ut med namn och/eller adress

5.2 Socialstyrelsens kartläggning

Sedan 1998 har Socialstyrelsen regeringens uppdrag att följa prostitutionens utveckling i Sverige.

Det resultat som Socialstyrelsen presenterar bygger på uppgifter från berörda myndigheter, frivilligorganisationer och från personer som själva har erfarenheter av prostitution. Hittills har Socialstyrelsen presenterat tre rapporter inom området. Den senaste rapporten ”Kännedom om prostitution 2007”, presenterades i december 2007. Socialstyrelsens slutsatser är att prostitution främst är koncentrerat till de tre storstadsregionerna, i dessa områden finns även den största erfarenheten och kunskapen med att jobba såväl mot prostitution som med personer utsatta för prostitution.

Enligt Socialstyrelsen ter sig prostitutionen olika i landets olika delar vilket kan bero på geografiskt läge och närhet till angränsande länder. Socialstyrelsen har identifierat att de aktörer som befinner sig i prostitution och som inte är svenskfödda framförallt kommer från regioner och länder som Ryssland, Östeuropa, Afrika och Thailand.

Prostitution sker enligt Socialstyrelsen på en mängd olika platser såsom restauranger, hotell, massageinstitut och lägenhetsbordeller. Internet och mobiltelefoni anges också som allt mer viktiga kontaktsätt för prostitutionen i Sverige.¹⁵

5.3 Ungdomsstyrelsens rapport om unga och Internet

Rapporten ”Se mig – Unga om sex och Internet” belyser erfarenheter och attityder till sexuell exponering, sexuella tjänster mot ersättning samt sexuellt utnyttjande via interaktiva medier och Internet.

I rapporten har 2951 ungdomar mellan 15 och 25 år svarat på frågor om deras erfarenhet av och attityder till sexuell exponering på Internet och sexuella tjänster mot ersättning. 1,7 procent av ungdomarna har någon gång tagit emot ersättning för sexuella tjänster. Det fanns ingen skillnad på andelen pojkar och flickor som tagit emot ersättning för sexuella tjänster. Av flickorna har nio procent någon gång lagt upp ”sexiga” bilder eller filmklipp av sig själva på Internet. Av pojkarna har sex procent gjort detsamma. Rapporten visar att de ungdomar som någon gång sålt en sexuell tjänst ofta har en problematisk livssituation inom flera områden. Gruppen utmärker sig genom att de i större utsträckning har utsatts för hot och våld i familjen, samt att de konsumerar alkohol och droger i större utsträckning. Många har även en negativ självbild, ett sexualiserat beteende och problem med att sätta gränser.

¹⁴ Rapport 2009:1, Rikskriminalpolisen.

¹⁵ Kännedom om prostitution, 2007. Socialstyrelsen.

När det gäller attityder till sexuella tjänster mot betalning var hälften av pojkarna positiva till att andra har sex mot ersättning om båda är med på det, medan drygt en tredjedel av flickorna tyckte detsamma. Enligt rapporten ställer vuxna inte frågor om sexuell exploatering på Internet på samma sätt som man ställer frågor om depression eller missbruk.¹⁶

16 Se mig – unga om sex och Internet, 2009. Ungdomsstyrelsen.

Att kartlägga prostitution och människohandel för sexuella ändamål kan vara komplicerat. Prostitution är ofta en dold verksamhet som både är skamfylld och i många fall otillgänglig. Att få en exakt bild av den verksamhet som pågår i Västernorrlands och Jämtlands län är därför en omöjlighet och inte heller rapportens avsikt. Av intresse är att undersöka vilken kännedom myndigheter, organisationer och branscher har inom detta område snarare än att få en exakt bild av förekomsten i länen. Ett sätt kan vara att ringa in olika grupper i samhället som på olika sätt kan komma i kontakt med människor utsatta för prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

6.1 Urval

Urvalet av respondenter bygger på andra kartläggningar inom området samt på uppdragets utformning, där bland annat myndigheter och branscher såsom taxi-, hotell-, och restaurangnäringen lyfts fram som samverkanspartners. Kartläggningen består av fem huvuddelar, vilka är:

- myndigheter
- organisationer
- branscher
- Internet
- ungdomar

De myndigheter som deltagit i enkätundersökningen är Polismyndigheten, socialtjänsten, Migrationsverket och Tullverket. Dessa myndigheter kan på olika sätt komma i kontakt med personer utsatta för prostitution och människohandel för sexuella ändamål, de har även i likhet med länsstyrelsen olika uppdrag i regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål och har därmed olika åtaganden inom området.

De myndighetspersoner som valts ut för att besvara länsstyrelsens enkät har varit poliser i yttre tjänst, tjänstemän inom socialtjänstens individ och familjeomsorg, främst socialsekreterare och fältassistenter. På Migrationsverket har tjänstemän inom tillstånds- och mottagningsenheten svarat på enkäten. Samtliga tjänstemän inom Tullverket har fått möjlighet att svara.

När det gäller organisationer kan kvinnojourer och olika personalgrupper inom ungdomsmottagningarna komma i kontakt med personer som är utsatta för prostitution och/eller människohandel för sexuella ändamål.

Aktuella branscher i kartläggningen har varit taxi-, hotell-, och restaurangnäringen. Deras kännedom om prostitution och människohandel för sexuella ändamål lyfts av regeringen särskilt fram som en viktig informationskälla.¹⁷

Av regeringens handlingsplan framgår som tidigare nämnts barn och ungdomars utsatthet. Länsstyrelsen har valt att vända sig till ungdomar i årskurs 9 samt till ungdomar som varit besökare på två ungdomsmässor i en kommun i Västernorrland.

17 Skr. 2007/08:167.

I kartläggningen presenteras en kortfattad sammanställning av den kartläggning som genomfördes av Polismyndigheten i det norra samverkansområdet under hösten och vintern 2009. I denna har undersökts hur många personer som erbjuder sexuella tjänster via Internet inom det norra samverkansområdet.

Länsstyrelsen har även valt att kontakta Casino Cosmopol i Sundsvall eftersom det vid uppstarten av kasinot fanns misstankar om att prostitution skulle förekomma.

6. 2 Datainsamlingsmetoder

Det empiriska material som kartläggningen bygger på har i huvudsak samlats in via enkäter under sommaren och hösten 2009. Både elektroniska enkäter och enkäter i pappersform har använts efter överenskommelse med respondenterna. Fördelen med att använda enkäter som datainsamlingsmetod är att ett stort antal individer på ett enkelt sätt kan nås. Den information som lämnas via enkäter är dock ofta relativt begränsad vilket kan ses som metodens tillkortakommande.

Fördjupande intervjuer har gjorts vid ett par tillfällen med respondenter som via enkäter har godkänt att länsstyrelsen tar kontakt för vidare information. Även en gruppintervju har genomförts med personal vid en ungdomsmottagning. Styrkan med att använda intervju är möjligheten att följa upp intressanta delar av respondentens information och möjligheten att förtydliga.

6. 2.1 Enkäter och urval av frågor

Enkäter och informationsbrev har utformats särskilt för de olika respondenterna som medverkat i kartläggningen. Vissa av respondenterna har fått frågor kring sin kännedom om prostitution och människohandel för sexuella ändamål, medan andra har fått frågor kring sin kännedom om antingen prostitution eller människohandel för sexuella ändamål. Valet att rikta frågorna grundade sig på att länsstyrelsen såg möjligheter att få mer relevant information och därmed fördjupad kunskap av de respondenter som tillfrågades. Kartläggningen har inte ett jämförande syfte mellan olika grupper, varför detta val kunde göras.

Frågorna till de ungdomar som medverkat i kartläggningen har handlat om deras attityder till och erfarenheter av att bli erbjuden eller att själva erbjuda sexuella tjänster mot betalning samt sexuell exponering. Frågorna har inspirerats av Ungdomsstyrelsens rikstäckande studie kring ungdomars syn på sexuella tjänster och sexuell exponering.¹⁸ Liknande frågor ställdes till skolungdomarna, dock reviderades enkäten något för att göra ett förtydligande kring ett par frågor. Ungdomarna fick i enkäten själva definiera vad sexuella tjänster är för dem.

6. 2. 2 Intervjuer

Två uppföljande fördjupande intervjuer har genomförts med socialarbetare i Västernorrlands och Jämtlands län. Frågorna som ställdes var semistrukturerade i sin karaktär och har på liknande sätt som enkätfrågorna inspirerats av Socialstyrelsens uppföljande frågor till socialtjänsten.

En kortfattad intervju genomfördes även med Casino Cosmopol i Sundsvall, där frågor ställdes om kasinots kännedom om prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt om personalen känner till signaler som gör att de kan upptäcka prostitution.

18 Se mig – unga om sex och Internet, 2009. Ungdomsstyrelsen.

6.3 Tillvägagångssätt

En elektronisk enkät har skickats till en kontaktperson på respektive Polismyndighet i Västernorrlands och Jämtlands län. Från Jämtland har tio svar inkommit och från Västernorrland har 39 svar inkommit vilket sammanlagt blir 49 svar. Ansvarig chef för individ- och familjeomsorgen (IFO) har i respektive kommun ansvarat för spridning av en elektronisk enkät till medarbetare inom områdena vuxen (missbruk, försörjningsstöd, våldsutsatta kvinnor) och barn (fältassistenter eller liknande). Totalt har 54 svar inkommit varav 43 från Västernorrland och elva från Jämtland. Inom socialtjänstens verksamhet har även enkäter skickats till personal vid boenden för ensamkommande barn och ungdomar.

På Migrationsverket har verksamhets- och enhetschef på mottagnings- och tillståndsenheten ansvarat för spridning av den elektroniska enkät som skickades till samtliga handläggare på ovan nämnda enheter. Totalt har 18 svar inkommit från Migrationsverket. Även Tullverket har mottagit en elektronisk enkät som besvarats av fyra tjänstemän. Västernorrland och Jämtland är ett gemensamt distrikt därför skickades enkäten till gruppchefen som varit kontaktperson och ansvarig för spridningen av enkäten.

En elektronisk enkät har skickats till två ungdomsmottagningar. Ett enkätsvar har inkommit från Jämtlands län. I Västernorrland har länsstyrelsen genomfört en gruppintervju vid en ungdomsmottagning. Vid intervjun har länsstyrelsen intervjuat två kuratorer samt en sjuksköterska vid aktuell mottagning. Vid denna intervju påtalades att barnmorskor vid ungdomsmottagningarna kan besitta annan information än kuratorerna/sjuksköterskorna. Barnmorskorna vid denna ungdomsmottagning har lämnat sina uppgifter genom en kortfattad elektronisk enkät vid ett separat tillfälle eftersom de inte deltog vid intervjutillfället.

I Västernorrlands och Jämtlands län fanns 2009, totalt sex kvinnojourer varav fem i Västernorrland och en i Jämtlands län. Enkäter har via e- post skickats till samtliga jourer samt till en tjejjour som finns i Västernorrland. Svar har inkommit från fyra av jourerna, samtliga från Västernorrland.

Tio taxibolag kontaktades via telefon vilket resulterade i att 98 enkäter skickades via post. Totalt har 42 enkäter inkommit varav tio enkäter från Västernorrland och 26 från Jämtland. På sex enkäter var inte län ifyllt, dessa finns trots detta redovisade i resultatavsnittet.

Enkäter har skickats till 28 hotell. Hotellen har kontaktats per telefon och länsstyrelsen har skickat ut 107 enkäter per post. Totalt har 37 enkätsvar inkommit. 20 enkätsvar har inkommit från Västernorrland och 17 från Jämtland. Totalt har 43 personer svarat på enkäten, 23 personer från Västernorrland och 20 personer från Jämtland. Länsstyrelsen uppmuntrade hotellpersonalen att fylla i enkäten i grupp för att på så sätt främja att ämnet diskuteras på arbetsplatsen.

Åtta restauranger i Sundsvall och Östersund har kontaktats via telefon. Länsstyrelsen har skickat ut 26 enkäter och totalt har tre enkätsvar inkommit, ett svar från Västernorrland och två från Jämtland. Totalt har fyra personer svarat på länsstyrelsens frågor. Restaurangpersonalen uppmuntrades att fylla i enkäten gemensamt i grupp.

Vad gäller den pilotstudie som genomförts i Västernorrlands län har länsstyrelsen medverkat vid två mässor riktade till ungdomar. Flickorna var i högstadiéalåldern och pojkarna var något äldre, de gick i gymnasiet. Länsstyrelsen deltog vid dessa mässor och delade ut enkäter till eleverna. Vid mässorna hade länsstyrelsen ett bord där ungdomarna fick hämta enkäterna och fylla i på plats. En reflektion kring genomförandet är att platsen kan ha påverkat resultatet, då ungdomarna i vissa fall fyllde i enkäterna under diskussion med varandra. Ungdomarna fyllde i enkäterna anonymt.

Utifrån det resultat som pilotstudien gav valde länsstyrelsen att gå vidare med frågor till ungdomar, för att se om de tendenser som framkom under den första studien var trovärdiga. En liknande enkät skickades till ett urval av högstadieskolor i Västernorrland och Jämtland. Ansvarig rektor har kontaktats via telefon och e-post och tillfrågats om deltagande i den aktuella kartläggningen. Ansvar för genomförandet av enkäten har legat på respektive skola och länsstyrelsen har ej närvarat. Vid ett tillfälle ombads länsstyrelsen att delta för att samtidigt kunna hålla en diskussion i ämnet vilket även skedde.

6.4 Definitioner och begrepp

Definitionen av prostitution i kartläggningen är när minst två personer köper eller säljer sexuella tjänster mot betalning. Betalningen behöver inte enbart vara pengar utan kan vara andra saker såsom resor, alkohol eller annan form av ersättning. Definitionen har hämtats från Socialstyrelsens kartläggning.¹⁹ När frågor ställts till ungdomar eller till respondenter som arbetar med ungdomar, har begreppet sexuella tjänster mot betalning använts istället för begreppet prostitution.

För att något ska kunna kallas för människohandel för sexuella ändamål så måste tre moment finnas med:

- handelsåtgärder såsom rekrytering eller transport
- otillbörligt medel som sker genom hot eller vilseledning
- utnyttjandesyfte, i detta fall sexuellt

19 Kännedom om prostitution, 2007, Socialstyrelsen.

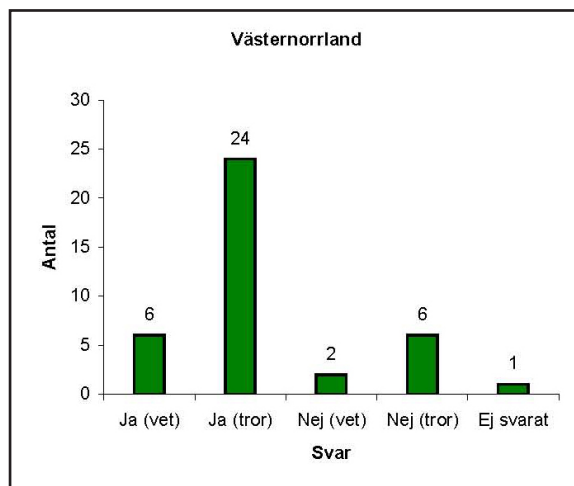
7. Resultat

Nedan presenteras enkätsvaren och en sammanställning av de genomförda intervjuerna samt polismyndighetens Internetkartläggning. I den avslutande delen av resultatavsnittet presenteras ungdomarnas attityder till och erfarenheter av att erbjuda eller att bli erbjuden sexuella tjänster mot betalning och till sexuell exponering.

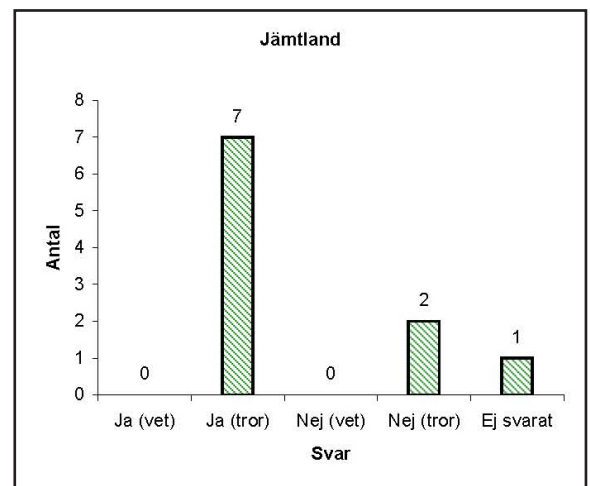
7.1 Polismyndigheterna i Västernorrlands och Jämtlands län

Totalt har 49 besvarade enkäter inkommit, 39 från Västernorrland och tio från Jämtland.

Polisens kännedom om köpare av sexuella tjänster

Figur 1

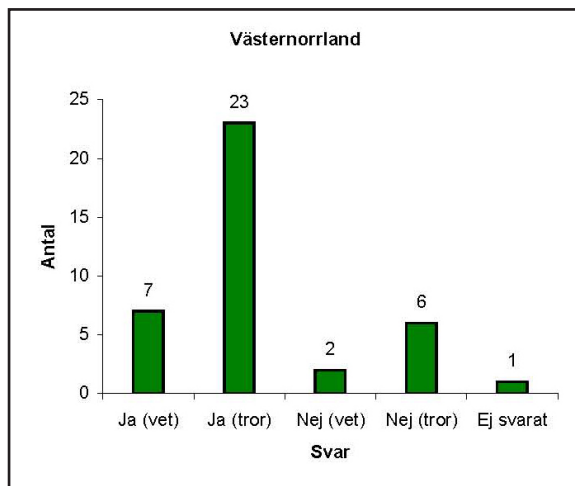

Figur 2

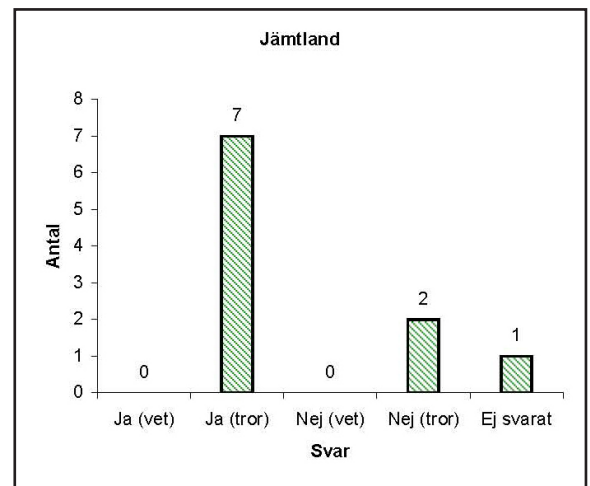
I Västernorrlands län har sex poliser svarat att de med säkerhet vet att det finns köpare av sexuella tjänster i deras distrikt. 24 poliser har svarat att de tror att detta förekommer. Två poliser har svarat att de med säkerhet vet att köpare av sexuella tjänster inte förekommer inom deras distrikt medan sex svarat att de inte tror att detta förekommer.

I Jämtlands län har ingen av poliserna svarat att de med säkerhet vet att köpare av sexuella tjänster finns inom deras distrikt. Sju poliser har svarat att de tror att detta förekommer medan två svarat att de inte tror att det finns köpare av sexuella tjänster inom deras distrikt.

Polisens kännedom om säljare av sexuella tjänster

Figur 3

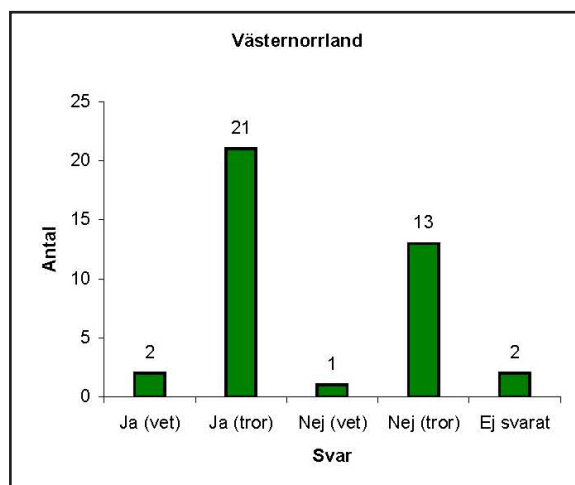

Figur 4

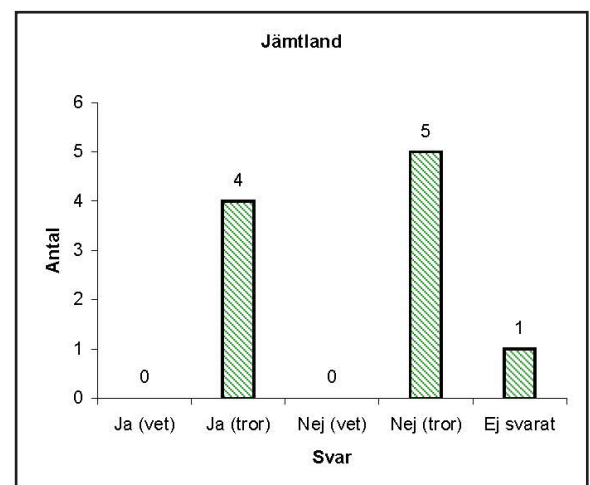
I Västernorrland har sju poliser svarat att de med säkerhet vet att det finns personer inom deras distrikt som säljer sexuella tjänster, 23 poliser har svarat att de tror att detta förekommer. Två poliser menar att de vet att det inte finns personer som säljer sexuella tjänster och sex poliser har svarat att de inte tror att personer säljer sexuella tjänster i deras distrikt.

Ingen av poliserna i Jämtland vet med säkerhet om det finns personer som säljer sexuella tjänster inom deras distrikt, sju poliser tror dock att så är fallet, medan två poliser inte tror att försäljning av sexuella tjänster förekommer.

Polisens kännedom om främjare av sexuella tjänster

Figur 5

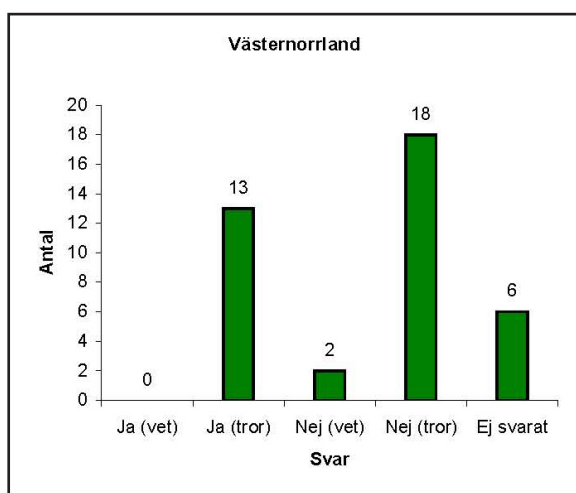

Figur 6

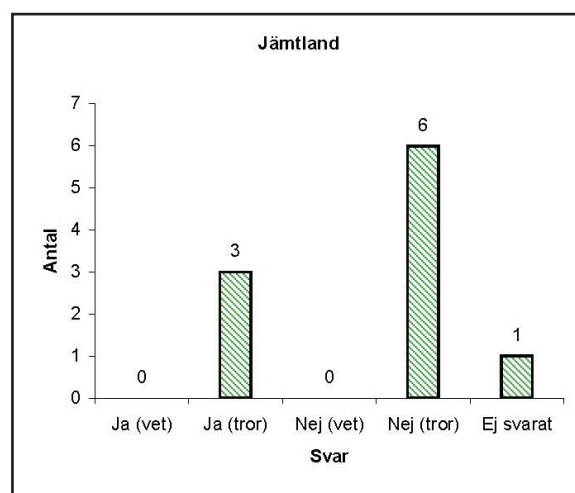
I Västernorrlands län har två poliser svarat att de vet att det finns främjare²⁰ av sexuella tjänster och 21 poliser har svarat att de tror att det finns främjare av denna verksamhet. En polis har svarat att han eller hon vet att det inte finns främjare inom deras distrikt och 13 poliser har svarat att de inte tror att det finns främjare av sexuella tjänster.

I Jämtlands län har ingen polis svarat att de vet att det förekommer främjare av sexuella tjänster inom deras län, fyra poliser har dock svarat att de tror att detta förekommer. Ingen av poliserna har svarat att de med säkerhet vet att det inte finns främjare av sexuella tjänster i deras distrikt. Fem poliser tror inte att det förekommer denna typ av verksamhet inom deras distrikt.

Polisens kännedom om personer utsatta för människohandel för sexuella ändamål

Figur 7

Figur 8

I Västernorrland har ingen av poliserna svarat att de med säkerhet vet att någon person är utsatt för människohandel för sexuella ändamål, 13 poliser har svarat att de tror att det finns personer som är utsatta för detta. Två poliser har svarat att de vet att det inte finns personer som är utsatt för människohandel för sexuella ändamål och 18 poliser har svarat att de inte tror att personer inom deras distrikt är utsatta för människohandel för sexuella ändamål.

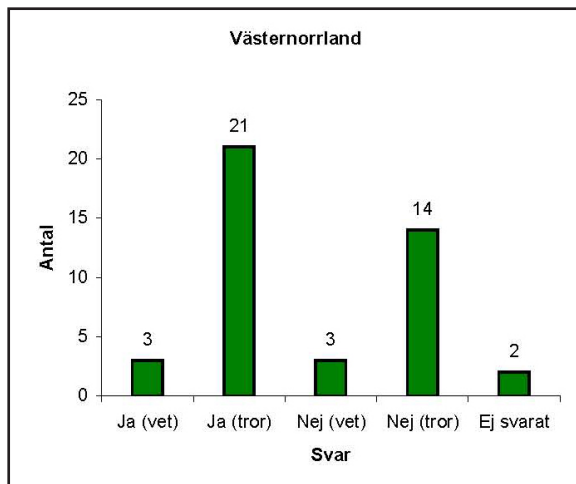
I Jämtland har ingen av poliserna svarat att de med säkerhet vet att någon person är utsatt för människohandel för sexuella ändamål. Tre poliser har svarat att de tror att det finns personer som är utsatta för detta. Ingen av poliserna har svarat att de med säkerhet vet att ingen är utsatt för människohandel för sexuella ändamål i deras distrikt. Sex poliser tror inte att det förekommer människohandel för sexuella ändamål i deras distrikt.

20 En person som medvetet eller omedvetet möjliggör att prostitution och/eller människohandel för sexuella ändamål förekommer.

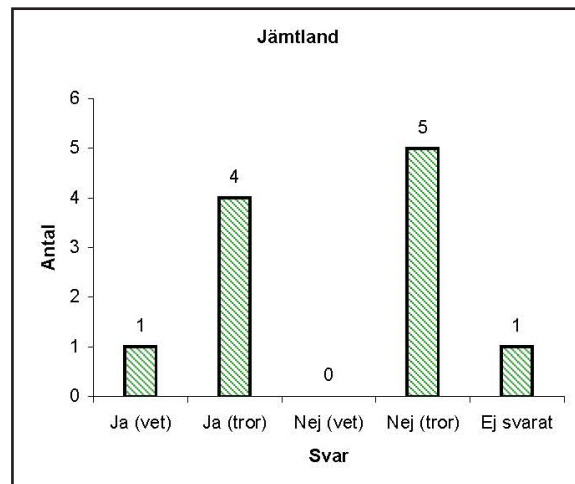
7.2 Socialtjänsten i Västernorrlands och Jämtlands län

Totalt har 54 besvarade enkäter inkommit. 43 från Västernorrland och elva från Jämtland.

Socialtjänstens kännedom om säljare av sexuella tjänster

Figur 9

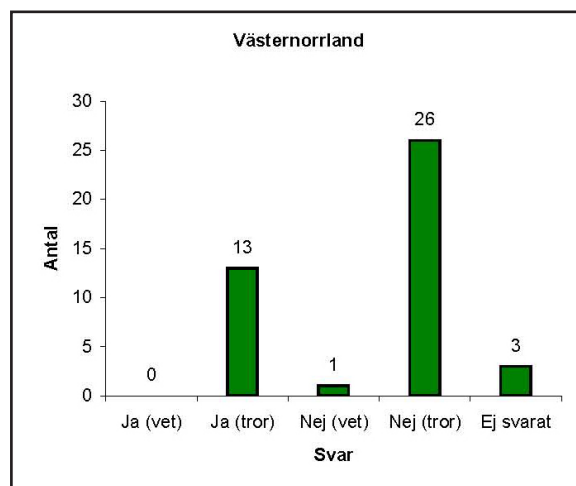

Figur 10

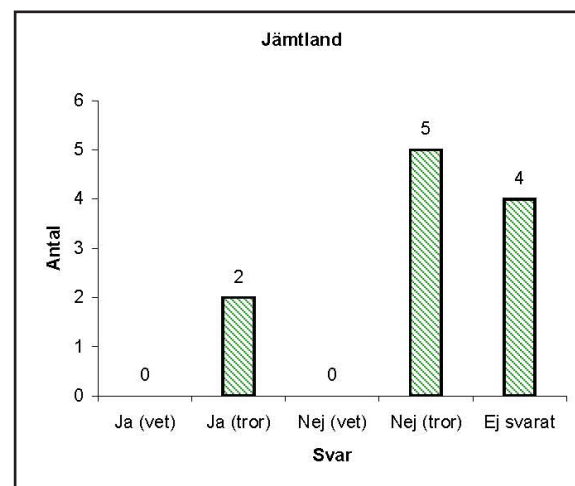
Tre socialarbetare i Västernorrland svarar att de med säkerhet vet att det finns personer som säljer sexuella tjänster i deras kommun, 21 personer har svarat att de tror att detta förekommer. Tre har svarat att de med säkerhet vet att det inte finns personer i deras kommun som säljer sexuella tjänster och 14 personer tror inte att detta förekommer.

En socialarbetare i Jämtland har svarat att hon eller han vet att det finns personer som säljer sexuella tjänster och fyra har svarat att de tror att detta förekommer i deras kommun. Ingen har svarat att de med säkerhet vet att det inte finns personer som säljer sexuella tjänster medan fem socialarbetare har svarat att de inte tror att detta förekommer.

Socialtjänstens kännedom om personer utsatta för människohandel för sexuella ändamål

Figur 11

Figur 12

Ingen socialarbetare från Västernorrland har svarat att de med säkerhet vet att personer i deras kommun är utsatta för människohandel för sexuella ändamål. 13 socialarbetare har svarat att de tror att det finns personer i deras kommun som är utsatta för detta. En har svarat att hon eller han vet att ingen i kommunen är utsatt för människohandel för sexuella ändamål och 26 har svarat att de inte tror att detta är fallet.

I Jämtland har ingen socialarbetare svarat att de med säkerhet vet att personer i deras kommun är utsatta för människohandel för sexuella ändamål. Två personer tror att de finns människor som är utsatta för detta. Ingen av socialarbetarna har svarat att de med säkerhet vet att någon i deras kommun är utsatt för människohandel för sexuella ändamål men fem personer inte tror att det finns personer som är utsatta för detta i deras kommun.

7. 2.1 Uppföljningsintervjuer med socialsekreterare från Västernorrlands och Jämtlands län

Uppföljningsintervjuer har genomförts med två socialsekreterare som i enkäten godkände att länsstyrelsen kunde kontakta dem för vidare information.

En socialsekreterare som särskilt arbetar med våldsutsatta kvinnor inom individ – och familjeomsorgen (IFO) i en kommun i Västernorrland har vid tiden för intervjun i sitt arbete kontakt med sex kvinnor vilka är prostituerade. Tre av dessa kvinnor har ett pågående missbruk och erbjuder sexuella tjänster för att kunna finansiera detta. Missbruket är enligt denna socialsekreterare det primära destruktiva beteendet och prostitutionen kan ses som en följd av detta. De övriga tre flickorna är yngre och lever ett destruktivt liv där missbruket bara utgör en mindre del av den massiva problembild som omger flickorna. Två av flickorna erbjuder sexuella tjänster via Internet och den tredje har andra kontaktzoner.

Socialsekreteraren berättar att hon kom i kontakt med dessa kvinnor för första gången i samband med att de sökte sig till socialtjänsten för att få hjälp med andra problem. Då misstankar om prostitution framkom i samtalen ställde socialsekreteraren frågor som möjliggjorde att de utsatta kvinnorna fick möjlighet att berätta om den situation som de lever i.

Socialtjänsten erbjuder de kvinnor som prostituerar sig för att kunna finansiera sitt missbruk samtal, stöd och framförallt behandling för sitt missbruk. De yngre flickorna erbjuds regelbundna samtal där fokus ligger på att motivera dem till förändring, diskutera relationer samt skapa förutsättningar för att bryta destruktiva mönster.

Den andra socialsekreteraren som intervjuades arbetar i en kommun i Jämtlands län, inom området individ och familjeomsorg. Socialsekreteraren har inte i sitt arbete kontakt med någon som hon vet befinner sig i prostitution eller är utsatt för människohandel för sexuella ändamål. Misstankar har dock funnits att detta förekommer, bland annat efter samtal med en skolkurator.

På frågan om socialsekreteraren brukar diskutera dessa frågor med klienter berättar hon om ett utvärderings- och dokumentationssystem som socialtjänsten i kommunen knappt ett år har använt sig av när de pratar med ungdomar. Systemet bygger på en ”checklista” som behandlar frågor inom nio olika områden där frågor bland annat ställs om sexuella tjänster. Frågor som rör prostitution och människohandel för sexuella ändamål diskuteras på arbetsplatsen vid olika tillfällen, dock inte kontinuerligt.

7.3 Migrationsverket

Tillstånds- och mottagningsenheten är placerad på Migrationsverket i Sundsvall. Migrationsverket har Västernorrland och Jämtland som upptagningsområde.

Av de 18 svar som inkommit från tjänstemännen framgår att ingen med säkerhet vet om någon person som kontaktat Migrationsverket utsatts för människohandel för sexuella ändamål och/eller prostitution. Däremot svarade nästan hälften av de tillfrågade att de misstänkt att människor de kommit i kontakt med kan ha varit utsatt för människohandel och/eller prostitution.

Människohandel och/eller prostitution diskuteras på Migrationsverket. Av de tillfrågade har 13 personer svarat att dessa frågor diskuteras på arbetsplatsen. Prostitution och människohandel för sexuella ändamål brukar diskuteras när aktuella ärenden uppdagas, vid seminarier eller andra sammankomster, samt vid informella kontakter med arbetskamrater vid möten eller raster. En respondent menar att all personal erbjuds både utbildning och information. Ytterligare en person menar att Migrationsverket tar upp ämnet under introduktionsutbildningen. En respondent beskriver att Migrationsverket ingår i ett nätverk med andra myndigheter, där bland annat utbildning i ämnet ingår.

På frågan vilka signaler som tjänstemännen känner till för att upptäcka människohandel för sexuella ändamål och/eller prostitution gavs nedanstående exempel:

- personer är aldrig ensamma på mötena med myndigheter
- personer är misstänksamma mot myndighetsmöten
- oro, nedstämdhet
- en strid ström av besök i bostaden
- tillgång till mycket pengar
- får inte tala för sig själv
- kontrollerad och övervakad av andra

När tjänstemännen ser signaler som gör att de misstänker människohandel för sexuella ändamål och/eller prostitution svarade de flesta i enkäten att de skulle kontakta polismyndigheten. När barn är inblandad skulle även de sociala myndigheterna kontaktas. Att samtala med den utsatte eller att kontakta överordnad var andra svar.

7.4 Tullverket

En tulltjänsteman har svarat att han misstänker att människohandel för sexuella ändamål förekommer inom deras upptagningsområde. Misstankarna har sin grund i undersättelseinformation om människohandel för sexuella ändamål. I samband med misstankar om annan grov organiserad brottslighet, som narkotikabrottslighet, har även misstankar om människohandel förekommit.

Diskussioner i ämnet uppkommer vid nätverksträffar, utbildningar och andra sammankomster. Att upptäcka människohandel för sexuella ändamål är dock ingenting som prioriteras i någon större utsträckning inom Tullverket i Västernorrlands och Jämtlands län.

7. 5 Kvinnojourer i Västernorrland

En kvinnojour beskriver att män från Sverige hämtar kvinnor från andra länder under förespeglingen av äktenskap. De utländska kvinnorna har på olika plan varit i beroendeställning till männen. Inom en tvåårsperiod avslutar mannen förhållandet, om inte kvinnan tvingats lämna mannen tidigare för att söka hjälp. Kvinnan får oftast åka tillbaka till sitt hemland. Mannen kan då hämta en ny kvinna från ett annat land. Jourcen beskriver att de träffar kvinnor som varit utsatta för liknande situationer några gånger per år. De kvinnor som jourerna misstänker kan vara utsatta för prostitution och/eller människohandel för sexuella ändamål kommer ofta från länder utanför Europa.

En annan jour vet med säkerhet om två kvinnor som är utsatta för prostitution och en person som är utsatt för människohandel för sexuella ändamål. De har även misstankar om att det är betydligt fler som utsätts, med hänvisning till de kvinnor som kommer hit med anknytning till män från Sverige. En jourkvinna beskriver att de träffat kvinnor som kommit hit frivilligt efter att de genom Internet träffat en man som lovat dem ett bra liv i Sverige. När de kommit hit har männen lagt ut bilder på nätet för försäljning mot deras vilja.

Kvinnor som är utsatta behöver enligt jourerna information om vilka rättigheter de har samt var de kan vända sig för att få hjälp. De bör även få möjlighet att erhålla uppehållstillstånd i Sverige, om de själva vill. Vidare är det enligt jourerna viktigt att kontakten med myndigheter fungerar väl och att kunskap kring denna problematik finns i alla led. Kvinnor som har problem med missbruk eller har någon form av psykiskt funktionsnedsettning är särskilt utsatta och behöver specifik hjälp och behandling utifrån denna problematik.

Två inkomna enkätsvar från kvinnojourer i Västernorrland redovisade ingen erfarenhet av att möta kvinnor utsatta för prostitution eller människohandel.

7. 6 Ungdomsmottagningar

7. 6. 1 Ungdomsmottagning i Jämtland

En ungdomsmottagning från en kommun i Jämtland svarade i enkäten att de har misstänkt att två till tre personer har sålt sexuella tjänster mot betalning. Ämnet är inte något som kontinuerligt diskuteras med de ungdomar som besöker mottagningen utan diskussion sker periodvis när personalen tar upp ämnet.

7. 6. 2 Intervju med personal vid ungdomsmottagning i Västernorrland

Mottagningen tar emot ungdomar mellan 16-25 år. Ungdomarna söker sig själva till mottagningen bland annat för professionella samtal.

Kuratorerna beskriver att de inte brukar diskutera dessa frågor med de ungdomar som besöker mottagningen. Misstankar om att personer framförallt med missbruksproblematik har sålt sexuella tjänster för att finansiera sitt missbruk har uppkommit. I de frågor som mottagningen ställer i sina samtal med ungdomarna finns inte frågor om sexuella tjänster med. Personalen beskriver att de i första hand ställer andra frågor, till exempel om droger. Vidare säger personalen att frågor om sexuella tjänster mot betalning liksom frågor om incest är frågor av känslig karaktär och därför svåra att ställa.

7. 6. 3 Barnmorskor

Tre barnmorskor från en kommun i Västernorrlands län har gemensamt svarat på frågor kring sina erfarenheter av att möta ungdomar som sålt sexuella tjänster. Ingen av barnmorskorna har kommit i kontakt med någon ungdom som själv har berättat att de sålt sexuella tjänster. Däremot har två av barnmorskorna haft misstankar i ett ärende. Ungdomen i detta ärende var sedan tidigare aktuell inom socialtjänsten. Barnmorskorna menar att det finns gråzoner inom detta område och beskriver att de träffar på ungdomar som använder sex för att hantera ångest och dåligt mående. Genom sex söker ungdomarna bekräftelse. I likhet med svaren från övrig personal på ungdomsmottagningarna brukar inte barnmorskorna i någon högre utsträckning fråga ungdomar om deras synsätt och erfarenhet av att sälja sexuella tjänster. De säger i enkätsvaret att de måste bli bättre på att förstå att ungdomar kan sälja sexuella tjänster för att skaffa sig annat än pengar, exempelvis för att få alkohol och mobilkort.

7.7 Taxibolag

En chaufför från Västernorrland, åtta chaufförer från Jämtland och två chaufförer som inte uppgivit vilket län de är verksamma inom har någon gång varit med om att kunder efterfrågat prostituerade. Frågor som chaufförerna fått av sina kunder har varit var de kan finna ”villiga kvinnor” eller om det finns någon specifik adress där det finns prostituerade. Majoriteten av chaufförerna säger att de endast blivit tillfrågade vid ett par tillfällen. Ett par chaufförer har blivit tillfrågade vid fler tillfällen. En chaufför i Västernorrland säger att han under en tremånadsperiod blivit tillfrågad tre gånger. En chaufför som inte angivit sitt län uppger att han blir tillfrågad uppskattningsvis fem gånger i månaden. Ytterligare en chaufför som inte angivit sitt län beskriver att han blir tillfrågad uppskattningsvis var tredje månad.

I Västernorrland anges ett antal gatuadresser i Sundsvallsområdet där misstankar finns om att prostitution förekommer. I enkätsvaren från Jämtland beskrivs och namnges såväl restauranger som hotell och andra platser runt om i länet.

Två taxichaufförer som inte angivit län samt en chaufför från Västernorrland beskriver att misstankar uppkommer då kunder åker till samma adress, samt att de under färdens gång har hört samtal mellan säljare och köpare.

När det gäller misstankar om att kvinnor eller män utsätts för människohandel för sexuella ändamål har fem chaufförer svarat att de misstänker att de skjutsat någon som varit utsatt för människohandel. Ett svar kommer från Västernorrland och två svar från Jämtland. Två av chaufförerna har inte angivit vilket län de är verksamma inom.

7. 8 Hotell

Fem enkätsvar har inkommit till länsstyrelsen som beskriver att hotellpersonal misstänker att det förekommer prostitution på deras hotell. Fyra av svaren har kommit från Västernorrland och ett svar från Jämtland. På frågan om varför misstanken uppkommit var svaren bland annat att de sett två flickor på återkommande besök. I ett annat svar säger personalen att samma kvinnor besöker hotellet vid ett flertal tillfällen utan att vara incheckande gäst.

För att få en uppfattning om hotellpersonalens kunskaper avseende signaler för att upptäcka prostitution och människohandel för sexuella ändamål ställdes frågor om detta. Frågor om prostitution är något som diskuteras bland personalen samt hur de skulle agera om de misstänker att detta förekommer på deras arbetsplats var andra frågor.

Nedan följer ett par exempel på de svar som inkommit till länsstyrelsen.

Hotell i Västernorrland:

- cirkulation av män som inte riktigt kunde kännas vid som gäster
- yngre flickor följer med äldre män
- män som betalar för drinkar
- män som ger pengar till kvinnor
- man märker på samtalen att de inte känner varandra
- om någon hyr ett rum och bara stannar någon timme kan man ju misstänka prostitution

Hotell i Jämtland

- unga flickor/pojkar som man aldrig sett förut som går upp på hotellrummen med gäster och dessa ungdomar ser väldigt uppklädda ut eller slitna ut
- om någon satt i baren och bjöd ut sig skulle det se lite misstänksamt ut
- om någon följer med olika män till olika rum för utbyte av pengar

På frågan om prostitution är något som diskuteras bland personalen svarade ett hotell att detta är något som diskuterats i personalgruppen. De övriga enkätsvaren visade att de inte brukar diskutera prostitution. Personalen från två hotell kommenterade denna fråga genom att säga att det inte finns något att diskutera medan det andra hotellet skriver att de ibland brukar ta upp det på personalmöten.

Om personalen skulle misstänka att prostitution förekommer på deras arbetsplats skulle den största andelen kontakta polis. Många har även svarat att de skulle prata med en kollega eller ta kontakt med sin chef. Två svar beskriver att de skulle neka gästerna att bo på hotellet.

Citat på övriga svar på denna fråga följer nedan:

”Jag skulle säga att vi inte är ett sådant hotell ”(Hotell i Västernorrland).

”Om en person som säljer sig är minderårig skulle jag ringa polisen, i övrigt så är det vuxna personer så får de ta ansvar för sitt agerande” (Hotell i Västernorrland).

”Vi har inte fått några direktiv att följa om vi misstänker att vi har prostituerade på hotellet. Det vi kan göra det är att fråga om gästerna bor på hotellet” (Hotell i Västernorrland).

7. 9 Restauranger

En restaurang från Jämtland svarade att de vid fem tillfällen har haft gäster som efterfrågat prostituerade. Ingen av de tillfrågade restaurangerna har någon gång misstänkt att någon av deras gäster sålt sexuella tjänster. Samtliga skulle kontakta Polismyndigheten om de misstänkte att prostitution förekommer på deras arbetsplats.

7. 10 Casino Cosmopol i Sundsvall

Prostitution och människohandel för sexuella ändamål förekommer inte på Casino Cosmopol i Sundsvall, enligt kasinots ledning. Vid uppstarten hade ledningen tät kontakt med Polismyndigheten i Sundsvall. Kasinot har en säkerhetsavdelning som arbetar med olika typer av frågor

som rör säkerheten på kasinot, vilket även innefattar prostitution. Kasinot anser att deras personal har den kunskap som behövs för att förebygga, förhindra och upptäcka prostitution. Ledningen upplever därmed att utbildningsbehovet varken är stort eller akut. Kasinot är tydlig i sin ståndpunkt mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

7. 11 Polisens Internetkartläggning

Under hösten har en analytiker vid Polismyndigheten i Luleå kartlagt den prostitution som sker över Internet i det norra samverkansområdet. I Västernorrlands län har polisen identifierat 27 personer varav tre har avslutat sin verksamhet men varit verksamma under hösten 2009. Av dessa 27 är tre manliga eskorter och fyra har enbart varit på besök i länet. Totalt finns det 20 personer som bor och verkar i Västernorrlands län. I Jämtlands län har tre personer varit på besök, två kvinnor och en man.

7. 12 Pilotstudie - Om ungdomars attityder och erfarenheter av sexuella tjänster och sexuell exponering

En pilotstudie genomfördes under våren 2009 på en tjejmässa respektive en killmässa i en kommun i Västernorrland län. Totalt svarade 226 ungdomar på enkäten varav 137 flickor och 89 pojkar.

30 procent av flickorna (41) svarade att de någon gång blivit kränkt av grovt sexuellt språk, när de chattat med en person som de enbart känner via Internet. 70 procent (96) har svarat att de aldrig blivit utsatta för detta.

24 procent av pojkarna (21) svarade att de någon gång blivit kränkta av grovt sexuellt språk när de chattat med en person som de enbart känner via Internet. 76 procent (68) svarade att de aldrig blivit utsatta för detta.

42 procent av flickorna (57) har vid ett eller vid ett flertal tillfällen blivit tillfrågade att skicka sexuella filmer eller bilder av sig själva till en person som de enbart har kontakt med via Internet. 58 procent (79) av flickorna har aldrig fått en förfrågan. En flicka har inte besvarat frågan.

21 procent av pojkarna (19) svarade att de blivit tillfrågade att skicka sexuella filmer eller bilder av sig själva via Internet . 79 procent av pojkarna (70) har aldrig fått frågan.

15 procent av flickorna (21) har fått erbjudanden att utföra sexuella tjänster mot betalning. 82 procent av flickorna (113) har aldrig varit utsatt för detta. Tre flickor har inte besvarat frågan.

12 procent av pojkarna (11) har fått erbjudanden om att utföra sexuella tjänster mot betalning. 85 procent (76) av pojkarna har aldrig varit utsatta för detta. Två pojkar har inte besvarat frågan.

Det vanligaste forumet där ungdomarna fått dessa erbjudanden är MSN eller liknande, därefter har förfrågningar kommit via vänner.

Fem pojkar och fem flickor har i enkäten uppgett att de någon gång utfört en sexuell tjänst mot betalning.

7. 13 Ungdomsenkät – Om attityder och erfarenheter av sexuella tjänster och sexuell exponering

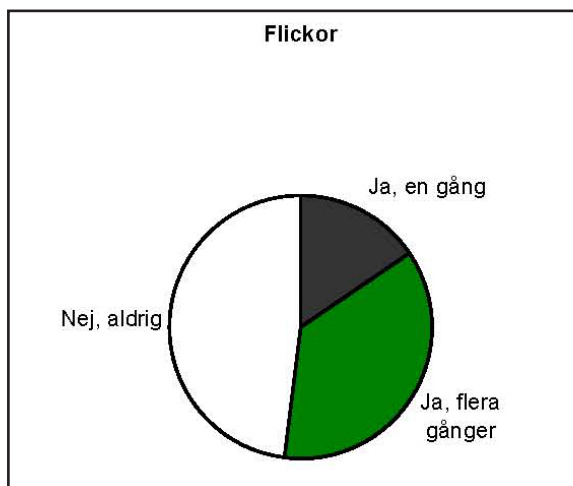
Enkätfrågorna handlar om attityder till och erfarenheter av att erbjuda eller bli erbjuden att sälja sexuella tjänster mot betalning samt till sexuell exponering. 518 elever i årskurs nio från Västernorrlands och Jämtlands län har svarat på enkäten, av dessa är 275 flickor och 243 pojkar. Resultatet som redovisas är en sammanslagning av båda länens svar. Resultatet i procentform redovisas omvandlat till närmaste heltal.

Har du blivit kränkt av grovt sexuellt språk när du chattat med en person som du enbart känner via Internet?

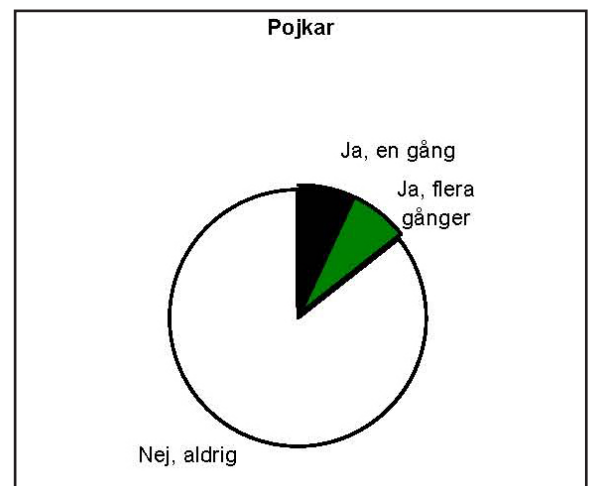
20 procent av flickorna (55) har svarat att de vid ett tillfälle blivit kränkta av grovt sexuellt språk när de chattat med en person som de enbart känner via Internet. 19 procent av flickorna (51) har vid ett flertal tillfällen blivit kränkta av grovt sexuellt språk. 61 procent av flickorna (167) har svarat att de aldrig blivit utsatta för detta. Av de 275 flickor som deltagit i enkäten har två flickor inte besvarat frågan.

Sex procent av pojkarna (14) har svarat att de vid ett tillfälle blivit kränkta av grovt sexuellt språk när de chattat med en person som de enbart känner via Internet. Nio procent av pojkarna (21) har vid ett flertal tillfällen blivit kränkta av grovt sexuellt språk. 85 procent av pojkarna (207) har svarat att de aldrig blivit utsatta för detta. Av de 243 pojkar som deltagit i enkäten har en pojke inte besvarat frågan.

Har en person som du enbart har kontakt med via Internet bett dig att skicka sexuella bilder eller filmer av dig själv?

Figur 13

Figur 14

16 procent av flickorna (43) har svarat att de vid ett tillfälle har blivit ombudda att skicka sexuella bilder eller filmer av sig själva av en person som de enbart haft kontakt med via Internet. 36 procent av flickorna (100) har vid ett flertal tillfällen fått förfrågningar. 48 procent av flickorna (132) har aldrig blivit tillfrågade att skicka sexuella bilder eller filmer av sig själva.

Sju procent av pojkarna (17) har svarat att de vid ett tillfälle fått frågan om att skicka sexuella bilder eller filmer av sig själva av en person som de har haft kontakt med via internet. Sju procent av pojkarna (18)

har vid ett flertal tillfällen fått förfrågningar. 85 procent av pojkarna (207) har aldrig blivit tillfrågade att skicka sexuella bilder eller filmer av sig själva. Av de 243 pojkar som deltagit i enkäten har en pojke inte besvarat frågan.

Om ja, skickade du bilderna eller filmerna?

Fem procent av flickorna (13) har någon gång skickat en sexuell bild eller film av sig själva. 95 procent (261) har svarat att de aldrig gjort det. Av de 275 flickor som deltagit i enkäten har en flicka inte besvarat frågan.

Fyra procent av pojkarna (10) har svarat att de skickat sexuella bilder eller filmer av sig själva. 95 procent (232) har svarat att de aldrig skickat sexuella bilder eller filmer av sig själva. Av de 243 pojkar som deltagit i enkäten har en pojke inte besvarat frågan.

Om ja, fick du någon form ersättning?

Tre procent av flickorna (9) har fått någon form av ersättning för sexuella bilder eller filmer som de skickat.

Fyra procent av pojkarna (9) har fått någon form av ersättning för sexuella bilder eller filmer som de skickat.

Har du någon gång fått ett erbjudande om att utföra sexuella tjänster mot betalning?

Sju procent av flickorna (20) har vid ett tillfälle fått ett erbjudande att utföra sexuella tjänster mot betalning. Sex procent av flickorna (17) har vid ett flertal tillfällen fått förfrågningar. 85 procent av flickorna (234) har aldrig fått en förfrågan om att sälja sexuella tjänster mot betalning. Av de 275 flickor som deltagit i enkäten har fyra flickor inte besvarat frågan.

Tre procent av pojkarna (7) har vid ett tillfälle fått ett erbjudande att utföra sexuella tjänster mot betalning. Två procent av pojkarna (4) har vid ett flertal tillfällen fått förfrågningar. 94 procent av pojkarna (228) har aldrig fått en förfrågan om att sälja sexuella tjänster mot betalning. Av de 243 pojkar som deltagit i enkäten har fyra pojkar inte besvarat frågan.

Var fick du dessa erbjudanden?

Forum där flickor fått erbjudanden	Antal
Ungdomsgård	1
Restaurang	1
Chattforum	14
MSN eller liknande	28
Annat sätt via Internet	6
På gatan	4
Genom vänner	8
Annat	2

Figur 15. På denna fråga kunde ungdomarna välja flera alternativ.

Det vanligaste forumet att få erbjudanden om att utföra sexuella tjänster mot betalning för flickor är MSN eller liknande därefter kommer alternativet chattforum och genom vänner.

Forum där pojkar fått erbjudanden	Antal
Ungdomsgård	1
Restaurang	1
Chattforum	1
MSN eller liknande	7
Annat sätt via Internet	2
På gatan	1
Genom vänner	2
Annat	1

Figur 16. På denna fråga kunde ungdomarna välja flera alternativ

Även för pojkarna är MSN eller liknande platser det vanligaste forumet att få erbjudanden om sexuella tjänster mot betalning, därefter kommer alternativerna annat sätt via Internet eller genom vänner.

Har du någon gång utfört sexuella tjänster mot betalning?

1,8 procent av flickorna (4) uppger att de vid ett tillfälle utfört en sexuell tjänst mot betalning. Utöver de fyra flickorna som angett att de vid ett tillfälle har utfört en sexuell tjänst mot betalning så har en flicka angett att hon utfört sexuella tjänster mot betalning vid ett flertal tillfällen.

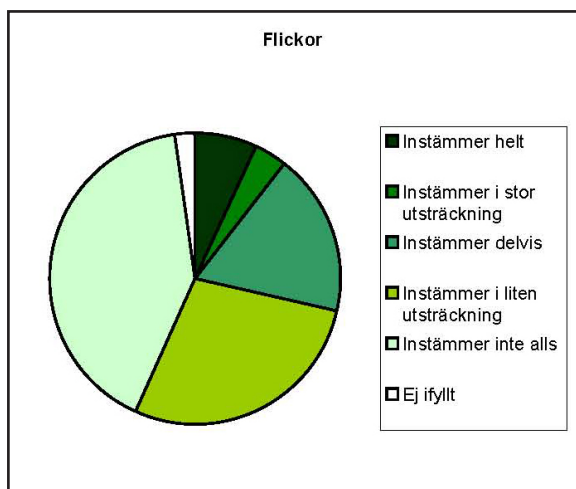
1,6 procent av pojkarna (3) uppger att de vid ett tillfälle utfört en sexuell tjänst mot betalning. Utöver de tre pojkarna som angett att de vid ett tillfälle har utfört en sexuell tjänst mot betalning så har en pojke angett att han utfört sexuella tjänster mot betalning vid ett flertal tillfällen.

Vilken typ av ersättning har du fått?

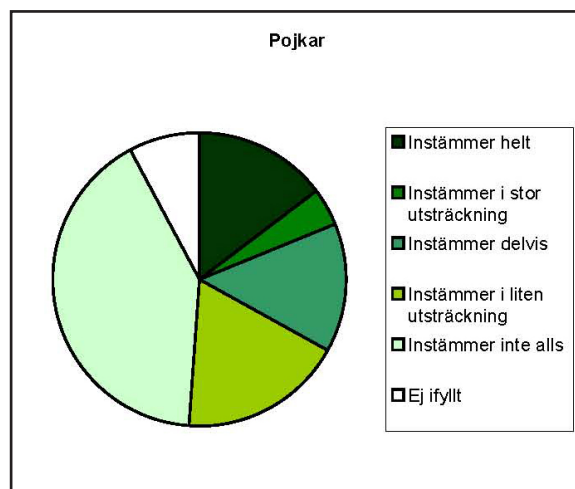
Den vanligaste ersättningen för flickor är pengar, alkohol och cigaretter. För pojkarna är pengar och saker den vanligaste formen av ersättning.

7.13.1 Attityder till att sälja sexuella tjänster mot ersättning

Det är helt OK att sälja sexuella tjänster – man bestämmer ju själv

Figur 17

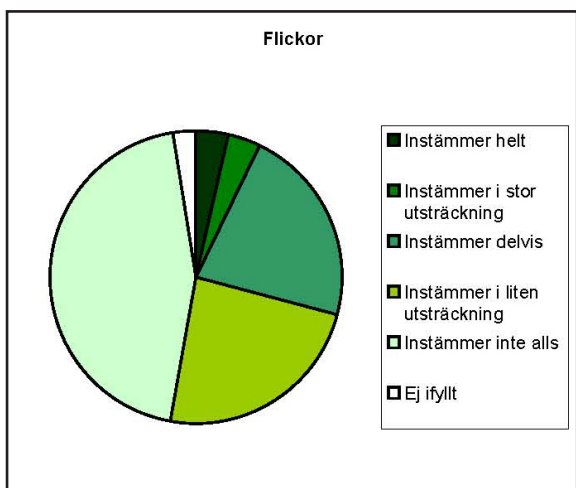

Figur 18

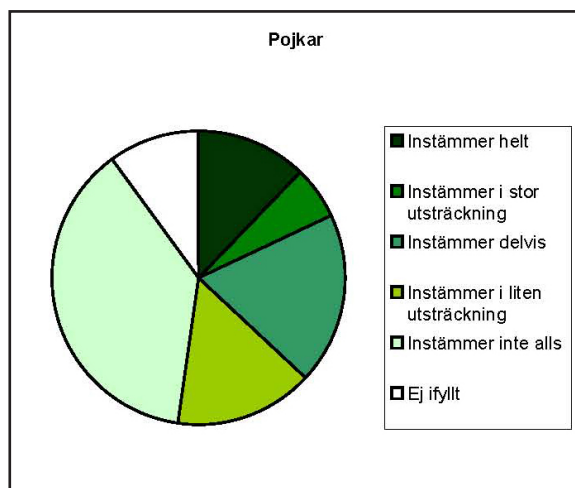
Sju procent av flickorna (19) instämmer helt med påståendet: Det är helt OK att sälja sexuella tjänster – man bestämmer ju själv. Fyra procent av flickorna (10) instämmer i stor utsträckning med påståendet. 18 procent (50) instämmer delvis och 28 procent (77) instämmer i liten utsträckning till påståendet. 41 procent (113) instämmer inte alls med påståendet. Av 275 flickor har sex flickor inte besvarat frågan.

15 procent av pojkarna (36) instämmer helt med påståendet: Det är helt OK att sälja sexuella tjänster – man bestämmer ju själv. Fyra procent av pojkarna (10) instämmer i stor utsträckning med påståendet. 14 procent (34) instämmer delvis och 18 procent (44) instämmer i liten utsträckning till påståendet. 41 procent (100) instämmer inte alls med påståendet. Av 243 pojkar har 19 pojkar inte besvarat frågan.

Det är OK att sälja sexuella tjänster - så länge det är någon man känner

Figur 19

Figur 20

Fyra procent av flickorna (10) instämmer helt med påståendet: Det är OK att sälja sexuella tjänster – så länge det är någon man känner. Fyra procent (10) instämmer i stor utsträckning till påståendet. 22 procent (60) instämmer delvis och 24 procent (65) instämmer i liten utsträckning. 45 procent (123) instämmer inte alls med påståendet. Av 275 flickor har sju inte besvarat frågan.

Tolv procent av pojkarna (30) instämmer helt med påståendet: Det är OK att sälja sexuella tjänster – så länge det är någon man känner. Sex procent (14) instämmer i stor utsträckning till påståendet. 19 procent (46) instämmer delvis och 15 procent (37) instämmer i liten utsträckning. 38 procent (92) instämmer inte alls med påståendet. Av 243 pojkar har 24 pojkar inte besvarat frågan.

8. Diskussion

Att kartlägga prostitution och människohandel för sexuella ändamål är en komplicerad uppgift. Svårigheten ligger i att verksamheten bedrivs på många olika arenor och av många olika aktörer. Dessutom förekommer olika definitioner. Till detta kommer personliga uppfattningar och myter framförallt kring prostitution. En sådan är att prostitution enbart förekommer i större städer. Vilket givetvis är sant om prostitution i huvudsak sker på gatan, i speciella lägenheter eller vid massageinstitut. Det förutsätter en viss grad av anonymitet. Denna bild förstärks i Socialstyrelsens rapport, "Kännedom om prostitution" från 2007, där man menar att prostitution främst är koncentrerad till de tre storstadsregionerna.

Prostitution handlar inte enbart om utbyte av sexuell tjänst mot pengar. Grupper som säljer sex och som skiljer sig från detta är ungdomar och missbrukare. Andra former av sexuella tjänster förekommer via telefon och Internet. De verkar i mindre grad ha en "prostitutionsstämpel" hos allmänheten än den som sker på gatan. Nyhetsrapporteringen i media har väsentligt ökat medvetenheten när det gäller barn och ungdomars utsatthet via Internet. Även Ungdomsstyrelsens rapport har bidragit till ökad kunskap på området.

Det är viktigt att tolka ungdomarnas erfarenheter av sexuella tjänster mot ersättning med viss försiktighet. Traditionella normer om flickors och pojkars sexualitet påverka de svar som ungdomarna lämnar. Ofta anser inte ungdomarna som sålt sexuella tjänster att detta är prostitution. Generellt vill ingen, vare sig vuxen eller ungdom, se sig själva som en person som säljer sexuella tjänster. Detta medför i förlängningen problem i hur man når och ger stöd till framför allt ungdomar. Både Socialstyrelsens och Ungdomsstyrelsens rapport ger en bild av att det råder bristande kunskaper om unga som erbjuder sexuella tjänster. Det överensstämmer även med vår kartläggning och intervjuer. Personal vid ungdomsmottagningar säger att de inte brukar diskutera sådana frågor med de ungdomar som besöker mottagningen. "Frågor är av känslig karaktär och därför svåra att ställa". De säger i enkätsvaret att de måste bli bättre på att förstå att ungdomar kan sälja sexuella tjänster för att skaffa sig annat än pengar, exempelvis för att få alkohol, mobilkort och liknande.

Enkätsvaren från ungdomarna visar på att flickor upplever kränkningar i högre utsträckning än pojkar, dessutom har flickorna i större omfattning än pojkarna blivit ombedda att skicka sexuella bilder eller filmer av sig själva. Därmed blir de särskilt utsatta för situationer där det finns tillfälle att utföra sexuella tjänster.

Av de ungdomar som svarade på frågorna i länsstyrelsens enkät angav 1,8 procent av flickorna och 1,6 procent av pojkarna att de någon gång sålt en sexuell tjänst vilket överensstämmer med Ungdomsstyrelsens rapport. I den pekar man även på att den grupp ungdomar som uppger att de sålt sexuella tjänster i högre utsträckning har problem med psykisk ohälsa och flera har erfarenheter av sexuella övergrepp. Socialstyrelsen å sin sida påtalar i sin rapport att tillfälligheter är en orsak till att människor hamnar i prostitution.

En socialsekreterare i vår region som arbetar med våldsutsatta kvinnor berättar att hon har kontakt med sex prostituerade kvinnor. Tre har ett pågående missbruk. Missbruket tolkas som det primära destruktiva beteendet och prostitutionen kan ses som en följd av detta. De övriga tre flickorna är yngre och lever ett

destruktivt liv där missbruket bara utgör en mindre del av den massiva problembild som omger flickorna. Två av flickorna erbjuder sexuella tjänster via nätet och den tredje har andra kontaktzoner.

8.1 Fortsatt behov av insatser i Västernorrlands och Jämtlands län

Vi kan konstatera att sexuella tjänster, främst via Internet och i ungdomsgruppen, inte enbart kan ses som ett storstadsproblem. Även vår region har den problematiken, därmed finns ett behov av ytterligare insatser. Det berör bland annat skolhälsovård, ungdomsmottagningar, socialtjänst och polismyndigheter.

Branscherna som deltagit i undersökningen är viktiga för att komma åt problemet, dessa branscher brukar kallas för omedvetna främjare. Det innebär att de i sitt arbete kan komma i kontakt med utsatta personer utan att var medvetna om det. Där behövs en ökad medvetenhet samt behov av kontaktpersoner vid myndigheterna och frivilligorganisationer.

Inom de myndigheter som deltagit i kartläggningen finns både vetskap och misstankar om att prostitution förekommer i länen. Men inom samma myndigheter finns personer som menar att det inte förekommer. För att kunna motverka prostitution och människohandel för sexuella ändamål behövs en gemensam kunskapsbas och samsyn i frågan. Här behöver myndigheterna öka sin kunskap och hitta samverkanslösningar.

9. Litteraturförteckning

Integrations – och jämställdhetsdepartementet (Skr. 2007/08:167), Handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Justitiedepartementet (SFS 1998:408), Om förbud mot köp av sexuella tjänster.

Justitiedepartementet (SFS 2005:90), Om ändring i brottsbalken.

Länsstyrelsen i Stockholms län (2009), Människohandel och prostitution. Ur ett svenskt perspektiv – för en grundläggande kunskap.

Rikskriminalpolisen (Rapport 2009:1), Lägesrapport 10, Människohandel för sexuella och andra ändamål 2007 – 2008.

SamO-Kut Nord (2008), Lägesrapport, Människohandel för sexuella ändamål.

Socialstyrelsen (2007), Kännedom om prostitution.

Ungdomsstyrelsen (2009), Se mig – unga om sex och Internet.

Utrikesdepartementet (SÖ 2004:21), Förenta nationernas konvention om gränsöverskridande brottslighet.

Utrikesdepartementet (SÖ 2004:22), Tilläggsprotokoll till SÖ 2004:21.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTERNORRLAND

Länsstyrelsen Västernorrland | 871 86 Härnösand
Besöksadress: Nybrogatan 15 och Pumpbacksgatan 19
Telefon: 0611-34 90 00 | Fax: 0611-34 93 72
www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Länsstyrelsen Jämtland | 831 86 Östersund
Besöksadress: Köpmangatan 21
Telefon: 063-14 60 00 | Fax: 063-10 25 90
www.lansstyrelsen.se/jamtland